

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙ ΣΤΕΦΑΝΟΥ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΟΡΟΝ ΕΜΜ. ΜΑΝΟΥΣΑΚΗ
ΥΠΟ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
Κ. ΕΡΡΙΚΟΥ ΣΚΑΣΣΗ

Ἀγαπητὴ Συνάδελφε,

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν εἰς ἔνδειξιν τιμῆς καταθέτει δι' ἐμοῦ εἰς τὴν σορόν σου τὸν στέφανον τοῦτον δι' ὅσα ὑπὲρ τοῦ Στρατοῦ, τῆς δημοσίας ὑγείας, τῆς Ἐπιστήμης καὶ τοῦ Ἔθνους ἐμόχθησας.

Ὁ Ἐμμανουὴλ Μανουσακῆς ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ τὸ ἔτος 1898. Μετὰ τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς του ἐνεγράφη τὸ ἔτος 1917 εἰς τὴν Ἱατρικὴν Σχολὴν Ἀθηνῶν καὶ τὸ 1919 μετέβη ὡς ὑπότροφος τοῦ Κράτους εἰς Lyon κατόπιν διαγωνισμοῦ. Ἐκεῖ ἐτελείωσε τὰς σπουδὰς του ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῆς Ἱατρικῆς τὸ ἔτος 1923 μὲ τὸν βαθμὸν ἄριστα «μετ' ἐπαίνου». Μετὰ ταῦτα εἰργάσθη ὡς βοηθὸς τοῦ καθηγητοῦ Zöller ἐν τῷ Στρατιωτικῷ Νοσοκομείῳ τοῦ Val-de-Grace τῶν Παρισίων, ἔνθα ἐξεπαιδεύθη ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τῶν λοιμοδῶν νόσων.

Ἀφοῦ ἔληξεν ἡ ὑποτροφία του, ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1925. Προσεκολλήθη ὡς στρατιωτικὸς ὀργανωτὴς διαφόρων ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν Ὑγιεινὴν καὶ τὴν Ἐπιδημιολογίαν τοῦ Στρατεύματος, ιδρύσας καὶ τὸ πρῶτον Ἐπιδημιολογικὸν Κέντρον τοῦ Στρατοῦ.

Τὴν ὅλην του σταδιοδρομίαν ἐκ φιλαλληλίας καὶ καθαρῆς ἐπιστήμης ὁ Μανουσακῆς ἀφιέρωσεν εἰς τὸ Στράτευμα καὶ τὸν λαὸν οὐδέποτε ἐξασκήσας ἐπάγγελμα. Διετέλεσεν ὀργανωτὴς τοῦ κλάδου προληπτικῆς ἱατρικῆς (1925-1947), Διευθυντὴς Κέντρον Ἐρευνῶν καὶ τῆς ἀνθελονοσιακῆς Ὑπηρεσίας Στρατοῦ, Διευθυντὴς Ὑγειονομικῆς Ὑπηρεσίας Γ' Σώμ. Στρατοῦ, Πρόεδρος Ἀνωτάτης Ὑγειονομικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ Πρόεδρος Ὑγειονομικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Στρατοῦ, Ὑγειονομικὸς Σύμβουλος παρὰ τῷ Γενικῷ Ἐπιτελείῳ Στρατοῦ καὶ Πρόεδρος Ἀνωτέρου Ὑγειονομικοῦ Συμβουλίου Ἐνόπλων δυνάμεων.

---

* Ἐξεφωνήθη τὴν 12ην Μαΐου 1968.

Κατὰ Μάρτιον δὲ τοῦ 1946 ἐξελέγη Πρόεδρος μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Τέλος, ἀπεστρατεύθη τὸ ἔτος 1956 προαχθεὶς εἰς Ὑποστράτηγον.

Ἐλαβε μέρος ὡς Στρατιωτικὸς ἰατρός εἰς τοὺς τότε πολέμους. Ἦγωνίσθη ἐν Μακεδονίᾳ (1933 - 1935) διὰ τὴν ἐξάλειψιν τῶν ἐστιῶν τοῦ ἐξανθηματικοῦ τύφου. Τὸ 1935 - 1939 διεξήγαγεν ἀτόκλητος καὶ ἀτεπάγγελτος ἐπιτυχῆ ἀγῶνα ἐξυγιάνσεως τῆς Θεσσαλίας ἀπὸ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν δεχθεὶς πανηγυρικῶς τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν δημοτῶν τῆς Θεσσαλίας. Τὸ ἔτος 1939 - 1940 ἐπικειμένου τοῦ πολέμου διέτρεξε τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Ἠπειρον, πρὸς ἐξυγιάνσιν τῶν περιοχῶν συγκεντρώσεως τοῦ στρατοῦ μας, ἐξετάσας μικροβιολογικῶς ὑπερτριαικοσίας πηγὰς καὶ ὕδραγωγεῖα. Τὸ 1940 - 41 διευθύνει, εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ Ἀλβανικοῦ μετώπου, τὴν προφύλαξιν τοῦ στρατοῦ ἀπὸ τὰς ἐκραγείσας ἐπιδημίας μετὰ τὴν μάχην τῆς Πίνδου καὶ δὴ ἀπὸ τὴν θανατηφόρον χολεροειδῆ ἐντερίτιδα. Ἐβραβεύθη ἐπὶ τόπον τότε ἐκεῖ «ἐπὶ ἀνδρεία καὶ αὐτοθυσίᾳ». Ὁ Μανουσάκης ἐξ αὐταπαρνήσεως ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης ἐπέβαλε τὸν ἑαυτόν του εἰς μακροχρόνιον ἀτοπειραματισμὸν διὰ τὴν λύσιν σπονδαῖον ζήτημα τῆς ἐπιστήμης, γενόμενος παρὰδειγμα πρὸς μίμησιν κατὰ τὴν γνώμην ξένων ἐπιστημόνων.

Μετέσχε τοῦ Διεθνoῦς Συνεδρίου Μικροβιολογίας ἐν Παρισίοις τὸ 1930, διετέλεσεν ἀντεπιστέλλον μέλος ἀπὸ τοῦ 1938 τῆς Ἱατρικῆς Ἑταιρείας τῶν Παρισίων, ὡς καὶ μέλος διαφόρων ἐπιστημονικῶν ἐταιρειῶν ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ ἔξωτερικῷ. Ἐδημοσίευσεν πολυσέλιδα συγγράμματα, «Πῶς καὶ διατὶ νοσοῦμεν» (1933) μετὰ προλόγον ὑπὸ τοῦ γάλλου καθηγητοῦ του Ch. Zoeller, «Δοιμώδη νοσήματα» (1937) μετὰ προλόγον τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ καθηγητοῦ του H. Vincent, «Τὸ ἐλονοσιακὸν πρόβλημα» (1939), «Τὰ ὑγειονομικά μας» (1949-50) κ. ἄ., ἔκαμε δὲ καὶ πολλὰς ἀνακοινώσεις εἰς τὰς ξένας Ἀκαδημίας, ὡς καὶ εἰς τὴν ἰδικήν μας.

Διὰ τοῦ περὶ Δαγγεῖου ἔργου τοῦ Μανουσάκη (*Fièvre derigue, Paris 1930, ἐκ σελ. 40*) ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιστήμη κατέλαβε περίβλεπτον θέσιν εἰς τὴν διεθνῆ κλασσικὴν βιβλιογραφίαν, διότι διὰ τῶν μελετῶν αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι ἀνεγνωρίσθησαν καὶ μνημονεύονται εἰς κλασσικὰ συγγράμματα, ἀπεδείχθη ὅτι πρόκειται περὶ διηθητοῦ ἰοῦ.

Ἴδου ἐν ὀλίγοις τὸ πολύμοχθον ἔργον σου ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἰδου οἱ ἄτρυτοι κόποι σου ὑπὲρ τοῦ Κοινωνικοῦ συνόλου, ἰδου ἡ προσφορὰ σου ὑπὲρ τῆς Πατρίδος. *Sit tibi levis terra Attica.*